

140926–28 Bibelmeditationer till retreat på Sollidens kursgård Björn Helgesson

Sångernas sång

Läsning: kapitel 1, Fredag Vesper 19.15

Denna retreat får vi lyssna, och själva läsa, till den bibelbok som i vår bibel kallas Höga visan. Det var Martin Luther som i sin bibelöversättning gav boken detta namn. På hebreiska och Grekiska står det Sångernas sång. Tänk vilket vackert namn, och vilket anspråk! Boken ges en hög ställning i den kristna kyrkan. Man kan undra varför. Gud nämns inte uttalat i boken. Det tycks handla om en kärleksdikt som skildrar en mans och en kvinnas kärlek. Ändå har boken ett namn som ger den en så hög ställning: Sångernas sång eller Höga visan. Rubriken vill locka oss att läsa på ett annat sätt än det sätt på vilket vi vanligen läser. Att nå till den läsningen är inte helt lätt. I judisk tradition lär man ut att man bör man vänta med att läsa denna text tills man är vuxen. Vuxen åsyftas i första hand inte fysiskt eller själsligen vuxen, utan andligen vuxen. När min längtan efter Gud blivit starkare än min längtan efter allt gott på denna jord, då kan orden få en ny betydelse. Först då börjar de avslöja sitt innehåll. Samma typ av dolt språk söker vi i de Heliga danserna och den kristna djupmeditationen. Instruktionen lyder: Försök inte längre med tanken att förstå Gud, för Gud kan du endast nå med din kärlek. Ty Gud går inte att fånga med tanken, med list och lust gäcker han alla försök i den vägen, endast med kärleken kan man gripa honom. Därför säger kvinnan i Höga visan "Kysar vill jag dricka ur hans mun! - Din kärlek är ljuvare än vin... Tag mig med...dig

Andakt 2

Läsning: Kapitel 2, Fredag Completorium 21.00

En allegori är en symbolisk berättelse vars egentliga betydelse är mer eller mindre dold, och därför är det läsarens sak att finna den. Läsaren måste själv få insikten, betydelsen töms på energi när någon annan pedagogiskt förklarar betydelsen. Vi kan få ledtrådar från andra men mättnaden får vi genom en egen erfarenhet. Bibeln och tron har en allegorisk karaktär. Man kan kunna bibeln utantill utan att ha tagit del av budskapet för att man läst på fel sätt. Man kan vara vuxen i kroppen och själen men fortfarande ofödd andligen.

Ordet är trons mat. Ordet Jesus och orden om Ordet, alltså bibeln. Bibelns ord rymmer fyra nivåer. Först finns den historiska, bokstavliga, nivån. Den förnekas inte av kyrkan men den är fylld av motsägelser och tvetydigheter, ja, en hel del till synes motbjudande text. Det undgår ingen som läser, tänker och känner. Orden tycks dölja innehållet, precis som kläderna döljer vår kropp. Gud är alltid klädd i kläder som ger form och avslöjar något, men också döljer Gud själv. I samma text som vi kan läsa historiskt kan vi även finna tre andliga nivåer. Där finns den allegoriska nivån som avslöjar något om Jesus och kyrkan. Relationen mellan Jesus och de troendes gemenskap avslöjas här. Denna nivå kallas ibland även typologisk. Så finns den Tropologiska eller moraliska tolkningen som för den troende ger ljus åt den enskilda människan och hennes förhållande till Gud. Nivå tre kallas anagogisk och den avslöjar för oss den himmelska världen och evigheten. Ingen av oss kan tilltvinga sig insikten. Vi märker det tydligt när vi dansar eller mediterar. Vad vi vill uppleva och längtar efter och vad vi erfar är inte alltid samma sak. Därför säger kvinnan i Höga visan: Stör inte kärleken, väck den inte, förrän den själv vill. Vi kan och ska sträva efter att komma nära Gud men vi styr inte vår livsresa.

Andakt 3

Läsning: Kapitel 3, Lördag Mässa 08.15

Traditionen lär att Höga visan är skriven av Salomo. Den är placerad sist av Salomos verk i Bibeln. Först kommer ordspråksboken, sedan predikaren och så Höga visan. För att Höga visan ska ge ifrån sig sitt levande vatten behöver man oftast göra en resa genom trons landskap. Den kanske tar fyrtio år. Man behöver vandra genom tåredal och öken. Gå genom röda havet och sjunga domarböckernas kampsånger, Davids psalmer och Jesajas sång om vingården. Höga visan är hemkomstens sång. När vi läser i bibeln får vi inte ha förväntan att allting ska ge något till oss vid alla tillfällen. Vi får läsa vidare tills vi känner smaken av vatten. Då stannar vi just där och skyndar inte vidare. Vi har lättare att finna vatten om vi känner landskapet. därför får man inte försumma att lära känna det bibliska landskapet. Det gör man genom att läsa och lära sig historierna i bibeln, ytskiktet. Plötsligt får man vid läsningen av en text i Gamla testamentet en upplevelse av igenkännande från något man läst i nya testamentet. Lite senare kan man få igenkännande från sitt eget liv. Plötsligt rinner det vatten ur texten som släcker min törst. Jag blir tröstad och anar Guds sökande kärlek. Vi får därför inte slarva med vår läsning och vår längtan. Låt inte unket vatten släcka din törst - vårt samhälle är fullt av sådant unket vatten - utan sök det friska vattnet. Kvinnan i Höga visan får vara vår förebild. Hon sjunger för oss: På min bädd om natten söker jag den jag har kär. Jag söker men finner honom inte. Att söka, att inte finna, och att finna. Nyckelord som finns på fler platser i bibeln. Vilka platser mins du? Jag tänker på Maria från Magdala som medan det ännu är mörkt gått till graven på påskdagens morgon. Hon söker och klagar över att hon inte finner Jesu döda kropp. Så får hon syn på Jesus och allt sker. Min tanke vandrar vidare till berättelsen om hur Gud söker efter Adam och Eva i lustgården när det skymmer. De har gömt sig. Vem är det som söker vem. Gud eller människan eller båda? Så länge vi själva ställer frågan om Gud så att säga duger, om vi vill ha Gud, har vi inte identifierat vår djupaste längtan utan jagar fortfarande ytan.

Andakt 4

Läsning: Kapitel 4, Lördag Middagsbön 12.00

Ska man läsa Höga visan högt behövs flera röster som läser. Flest repliker har mannen och kvinnan. Ett förälskat par som söker varandra och betygar varandra sin kärlek. Dom är unga och passionerade. Han säger: Du har fångat mitt hjärta, min syster och brud, med en enda blick har du fångat mitt hjärta, med en enda länk av din halskedja. De är ännu inte trolovade eller vigda till varandra. De befinner sig i förälskelsens tid. En upptäcktsfärd pågår. Nyfikna, blyga, frågande, tvekande och säkra huller om buller. Hon har kanske ett namn som ni kan finna i texten och han är en namnlös herde. Så finns det andra bifigurer. Kanske är en Kung Salomo men här finns även föräldrar, syskon och stadens vakter. Så finns det också viktiga personer i våra liv som ger stadga åt vår livsberättelse. Men de älskade har blickar som likt kompassnålar dras till varandra. I förälskelsen ser de bara varandra. Det är som om jag var den ende i Guds blick, säger Augustinus. Dofter och smaker vävs in i beskrivningarna. Alla sinnen behövs för att fånga den förundran de känner. När en kvinna möter Jesus drabbas hon av samma förälskelse. Hon håller en hel flaska av nardusbalsam över hans huvud. Gång på gång finner man paralleller mellan Johannes evangelium och Höga visan. Samma passion, samma bildspråk. Att läsa om andras förälskelse skapar längtan efter att själv bli förälskad. Kanske hörde du andra berätta om sina bubblande hjärtan och kanske hann du längta eller längtar nu efter att bli förälskad. Vittnena lovar oss att det är möjligt. Så vittnar Höga visan om Guds förälskelse i människan och människans eviga längtan efter Gud. I några strofer når mannen och kvinnan i sången varandra. Vår längtan efter samma möte med Gud får hopp.

Andakt 5

Läsning: Kapitel 5, Lördag Vesper 17.30

Är det någon skillnad mellan olika slags kärlek? Finns det vissa typer av kärlek som är bättre än annan? På grekiska skiljer man mellan flera sorters kärlek. Eros, Agape och filio är de mest omtalade. Filio benämns vänskapens kärlek, människokärleken. Vänner kallar jag er, säger Jesus vid ett tillfälle. Eros och agape ställs ibland som varandras motsatser. Eros är den erotiska kärleken och agape den utgivande kärleken. I Gamla testamentet finns inte denna uppdelning på samma sätt. Människans gudsrelation rymmer alla formerna av kärlek. I Höga visan finns tydliga inslag av erotisk kärlek. Hon säger: Hans gom är sötma, allt hos honom är begärligt. Kroppen finns med och alla sinnen. Kristen tro är inte platonisk, könslös. Om vi begränsar Guds plats i vårt liv till någon form av neutral kärlek snörper vi Gud. Jesu dödskamp beskrivs som en passionshistoria. Kärleken som lider. Och några av oss har upplevt passionerad förälskelse. Alla våra känslor finns med: det kroppsliga blandas med det själsliga. Höga visan inbjuder oss att även bejaka vår erotik i gudsrelationen. Passion är flödande. Här finns så mycket kraft. Eros är kärlekens energi. Som en strömmande källa som inte kan hejdas. Hans ögon är som duvor vid strömmande vatten. Jesus sa: Är någon törstig, så kom till mig och drick. Den som tror på mig, ur hans inre skall flyta strömmar av levande vatten (Joh. 7:37). Kören i Höga visan tycks växelsjunga med Jesus när den utbrister: Ät, ni älskande, och drick! Berusa er av kärlek! Att komma nära Jesus kan vara som ett kärleksmöte. Brödet vid morgonens mässa kan kännas smaklöst i munnen och vinet jolmigt, men det kan också upplevas som en hälsning från Gud, ett kärleksbrev.

Andakt 6

Läsning: Kapitel 6, Lördag Completorium 21.00

Bland alla former av kärlek är kanske ändå vänskapen den som vi längtar mest efter när den saknas. I vänskapen finns det mycket luft. Man möts där man kan och så länge man vill. Långsamt djupnar känslan som sedan kan vara länge. Förälskelse varar kanske ett år men vänskapens kärlek kan bestå ett helt liv. Vart har din vän gått, du skönaste bland kvinnor, vart har din vän tagit vägen? Låt oss hjälpa dig att söka! sjunger kören till kvinnan. Gång på gång genom sången används ordet vän. Ett vackert ord. Hos Johannes skildring av Jesus är vänskapen också ständigt närvarande. Vänner kallar jag er, säger Jesus till sina lärjungar strax före sin död. Johannes döparen kallar sig själv brudgummens vän när han talar om Jesus. När Jesus berättar att Lasarus dött säger han: Lasarus, vår vän, har somnat in, och lite senare fortsätter han: Ingen har större kärlek än den som ger sitt liv för sina vänner. Ni är mina vänner om ni gör vad jag befäller er. All vänskap har sina egna spelregler men det finns alltid rymd i vänskap. Och ömsesidighet. I Johannesbrevet lämnas hela tiden hälsningar till vännerna medan Paulus i sina brev hälsar till de heliga. De har lite olika ton. Min vän är min och jag är hans sjunger kvinnan i Höga visan. Samma ord finns med i sommarpsalmen "En vänlig grönskas rika dräkt där en strof lyder: Min vän är min och jag är hans, vårt band är oförgängligt. Ömsesidigheten blir påtaglig. Förbli i mig så förblir jag också i er uttrycker samma språkliga uppbyggnad. Du och jag. Gud söker ömsesidighet, inte underkastelse. Han väntar på vår kärlek. Vi inbjuds att utötrycka den i osjälviska handlingar mot andra människor och i gudstjänstens lovsång. Meditation och heliga danser väntar på en motvikt i handlingar och gemenskap. Balans, ömsesidighet.

Andakt 7

Läsning: Kapitel 7, Söndag Mässa 08.15

Kom min vän, låt oss gå ut på fälten, manar kvinnan mannen. Ett tydligt tema i vår sång är kärlekens dragande. Drag mig med. Sätt mig i rörelse. Så talar hon som drabbats av kärleken i Höga visan. Hjärtats

inre dragning, denna längtans flamma är pulsen i vår kristna tro. Den längtan vill jag ge näring och lyssna till. Jag läser i bibeln att samma buskap kommer igen på flera platser. I Hosea bok ger författaren ord åt Guds längtan efter sitt folk. Där står: Med trofasthetens band drog jag dem, med kärlekens rep. (Hos. 11:4). Bland evangelierna är det bara Johannes som använder detta ord. Jesus säger där: Ingen kan komma till mig utan at Fadern som har sänt mig drar honom. Intressant är att Jesus vid andra tillfällen säger att ingen kan komma till Fadern utom genom honom. Han byter så att säga plats på dem som drar. Så nära står Fadern och Sonen varandra i sin kärleksrelation att de ibland byter plats med varandra i bibeltexterna, Som en mor och en far i en jämlik relation kan ta över uppgifter som har med barnen att göra. Åter till dragningen. En av de grundläggande fysikaliska krafterna i vårt universum är dragningskraften. Äpplet som faller dras mot jorden. Vår jord dras mot solen i en perfekt balans med centrifugalkraften som drar oss bort från solen. De yttre dragkrafterna är lätta att föra över på vårt inre liv. Gud drar i människan med kärlekens rep. Hela tillvaron dras mot Gud. Jesus sa: "När jag blir upphöjd från jorden skall jag dra alla till mig". Alla rymts i den dragningen. Hela mänskligheten. Det finns ett "vi" som Gud söker och drar i. Därför säger Jesus i sin sista måltid innan sin död: Denna kalk är det nya förbundet genom mitt blod som blir utgjutet för många till syndernas förlåtelse. Ordet många har ingen yttre gräns. Det finns plats. Också för mig. Inga murar som byggs utan öppenhet. Ingen ovilja att ta emot flyktingar. Det finns plats. Dragandet kommer från Gud. Kvinnan ber mannen att han ska dra henne med sig. Det är han som kan dra. Så dras jag av allt livet innebär mot Gud genom dragningskraften men pressas hela tiden bort från Gud genom min självtilräcklighet. Gud bedyrar människan hela tiden sin kärlek, på samma sätt som mannen i sången talar om kvinnans skönhet. Han säger: Vad du är skön och ljuvlig min älskade. Och människans naturliga svar är: Låt oss tidigt gå ut i vingårdarna och se om vinstocken skjutit skott, om knopparna har öppnat sig, om granatträden gått i blom. Där skall jag ge dig min kärlek.

Andakt 8

Läsning: Kapitel 8, Söndag Middagsbön 12.00

Här är vi, sökande ett språk för det som ligger bortom orden. Orden behövs; ingen kan leva utan kläder och orden är ett av hjärtats kläder. Men också tystnaden och rörelserna och tonerna är hjärtats kläder. En annan dräkt för att fånga in det utsägliga. Under ett par dygn har vi låtit Höga visans ord vandra sida vid sida med tystnadens och kroppens språk. Sökande vårt hjärtas djupare längtan. Vi söker men är framförallt eftersökta. Ty så älskade Gud världen att han sände sin ende som för att var och en som tror på honom inte ska gå under utan ha evigt liv. Vårt svar på Guds kärleksförklaring växer över tid som äppelträdet och människans åldrar. Men kraften finns där obeveklig. Stark som döden är kärleken och vi inbjuds att bära dopet som ett sigill vid vårt hjärta, som ett sigill vid vår arm. Om en man gav allt han ägde för kärleken, vem skulle ringakta honom. Så kan Jesus säga till den rike mannen att han skall sälja allt han äger, ge till de fattiga för att sedan följa honom. Vänskapens kärlek behöver plats och det är i vårt hjärta vi kan bereda den platsen. Modet att gå ett steg till på tron väg ger oss kvinnans ord som vi får stava på i nattens timmar, i bussen och när veckarklockan ringer: Skynda min vän, som en gasell eller en ung hjort till de doftande bergen.

Olaus Petri 2014